

foto: Pili Balaban

BUCURIA JOCULUI

SPĂRGĂTORUL DE NUCI de E.T.A. Hoffmann • **TEATRUL "ȚÂNDĂRICĂ"** • Data premierei: 27 decembrie 1992 • Regia: Cătălina Buzoianu • Scenografia: Mioara Buescu • Muzica: P.I. Ceaikovski • Interpretează: Liviu Berehoi, Rodica Dobre, Claudia Duminică, Angela Filipescu, Paul Ionescu, Marcelina Jugureanu, Decebal Marin, Sara Meerovici, Valentina Roman, Brîndușa Zaița-Silvestru, Florentina Tănase, Valentina Tomescu.

O examinare retrospectivă - și una prospectivă, e de nădăjduit - a repertoriului oferit de "Țândărică" dezvăluie faptul, plăcut surprinzător, că acest teatru este poate cel mai "cultural" dintre toate: cu foarte mărunte excepții, textele propuse aici publicului sînt, măcar ca punct de plecare, opere importante ale literaturii. Explicația stă, desigur, și în specificul artei păpușărești, care permite abordarea aproape oricărei specii literare; implicit, sfera capodoperelor convertibile în expresie scenică se extinde. Asta nu scade cu nimic - dimpotrivă - meritul teatrului de a încerca să le "atace", și nu doar în spectacolele destinate adulților, ci și în acelea ce se adresează copiilor de vîrstă relativ mică. Bine făcute, acestea pot încînta deopotrivă privitorul matur. **Spărgătorul de nuci** e un exemplu.

Scenariul montării - ori, mai degrabă, sinopsisul ei - pornește de la

celebra nuvelă-poveste a lui E.T.A. Hoffmann. Scrisă la începutul secolului trecut, ea a devenit cu adevărat populară ca libret al baletului ceaikovskian omonim; și, de fapt, acest libret alcătuiește canavaua dramaturgică a spectacolului. Poate - pentru că e mai accesibil și mai senin decît scrierea romanticului german, în care jucăriile ce prind viață în noaptea de Crăciun își poartă stăpîinii prin aventuri la fel de bizare ca acelea ale lui Alice în Țara Minunilor, absurdul familiar din cartea lui Lewis Carroll fiind însă înlocuit de un fantastic nu o dată terifiant. Cu siguranță - pentru că muzica lui Ceaikovski este tratată ca un element esențial, aproape ca un personaj al montării. Ideea, inspirată în sine, funcționează însă doar atunci cînd mizanscena nu se limitează la a ilustra vizual desfășurarea sonoră - ceea ce se întîmplă, uneori pe porțiuni cam lungi. Dar, în ansamblu, Cătălina Buzoianu a găsit soluții atît de simple, de poetice și de elegante de a contopi sunetul și imaginea, încît întregul emană un farmec pătrunzător ce ne amintește (cu oarecare nostalgie) de spectacolele ei mari.

Cu pondere însemnată în reprezentăție, extrem de frumoasele păpuși ale Mioarei Buescu sînt mînuite "la vedere" de interpreți, care, în același timp, recită, dansează, le vorbesc copiilor, vîdînd agilitate, dezinvoltură și, mai ales, o bucurie a jocului realmente contagioasă. Nu numai pentru spectatorii minori.

A.G

UN VIS... ÎN STARE DE LUCIDITATE

VISUL UNEI NOPTI DE VARĂ de Shakespeare. Traducere în lb. maghiară de Árány János. Adaptare de Eörsi István • **TEATRUL MAGHIAR DE STAT CLUJ-NAPOCA** • Data premierei: 15 noiembrie 1992 • Regia: Tompa Gábor • Decoruri: Andrei Both • Costume: Dobre Kóthay Judit • Ilustrația muzicală: Tompa Gábor • Distribuția: Dehel Gábor (Theseu), László Gerő (Egeu), Hatházi András (Lysander), Salat Lehel (Demetrius), Boér Ferenc (Quince), Jancsó Miklós (Snug), Nagy Dezső (Bottom), Bács Miklós (Flute), Ille Ferenc (Snout), Sata Árpád (Starveling), Pardanschí Krisztina (Hippolita), Kovács Zsuzsanna (Hermia), Reki Rozália (Helena), Csíky András (Oberon), Sebök Klara (Titania), Spolarics Andrea (Philostrat și Puck), Panek Katy, Biró József, Albert Julia (Zinele), Pál Tibor (Un băiat indian).

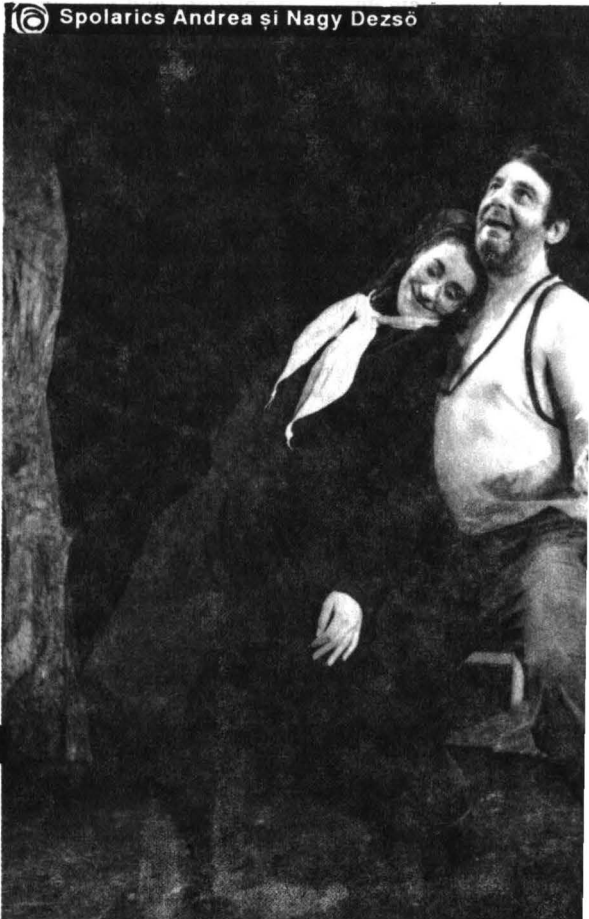
Parcă nici una din piesele lui Shakespeare n-a atras pofta de creație a unor regizori, în acești din urmă ani, cu atîta forță, ca **Visul unei nopți de vară**. Trei montări noi în decurs de trei ani (Alexandru Darie, Liviu Ciulei, Tompa Gábor), atît de diferite între ele încît ai impresia, vîzîndu-le, că vezi trei piese diferite, sînt mărturii ale puterii miraculoase a acestei piese, socotită cîndva doar o feerie, de a deveni vehicolul unor idei de o permanentă și strîngentă actualitate prin imagini teatrale de o mereu proaspătă percutanță.

Este și cazul spectacolului realizat de Tompa Gábor. Evitînd cu hotărîre calea "romantică", "poetică", indicată de unii dintre comentatorii și aleasă adesea de creatorii de spectacole, regizorul a optat pentru o viziune lucidă și demitizatoare, plasînd acțiunea în epoca noastră. Lectura textului a fost vizibil filtrată prin lentilele lui Jan Kott, care vede în **Visul unei nopți de vară** "o piesă contemporană despre dragoste", "o piesă brutală și violentă", "plină de adevăruri", "o noapte de vară ca un coșmar" etc., etc.

Imaginea plastică (decor: Andrei Both, costume: Judit Kóthay Dobre) ne sugerează de la început o lume hiper-industrializată, care a înghițit tot ce putea fi natură, pădure, pajiște, închizînd spațiul scenic într-o construcție metalică întunecată, în fața căreia se joacă prima scenă. Cînd această construcție se deschide, ne aflăm într-un spațiu larg, ca o hală de producție dezafectată, în care grupul de artiști-amatori își face primele pregătiri pentru viitorul spectacol, sub conducerea șefului trupei, Quince (Boér Ferenc). Acesta, preocupat și practic, ca un

Spolarics Andrea și Nagy Dezső

lider sindical birocrat, măsoară spațiul și dă indicații cu un aer plin de importanță. Este, de altfel, spațiul convențional în care se succed peripețiile comediei, cu mici modificări și adaptări la situație. Pădurea în care se răătăcesc cei patru tineri îndrăgostiți va fi sugerată prin câteva prăjini înalte, înfipte în podeaua translucidă. Cît despre pajiștea verde, pe care au loc scenele de dragoste ale Titaniei cu Bottom transformat în măgar, aceasta este pusă la dispoziție de inventivul Puck, năstrușnicul încurcă-și-descurcă-lume, prin ridicarea unui capac mare de lemn, sub care se află iarbă verde, ultima rămășiță a unei naturi luxuriante într-un univers poluat.

În această ambianță depoetizată, personajele capătă conotații circumscrise acestui final de secol XX. Theseu este un magnat autoritar și pragmatic (Dehel Gábor, într-un costum alb și cu trabucul nelipsit), Egeu este un funcționar servil, cu o servietă diplomat (László Gerö), Hippolita e o tînără elegantă și blazată (Krisztina Pardansch), Dispărînd supranaturalul feeriei, lumea duhurilor devine o lume interlopă ce-și duce existența în spații subterane, apărînd la lumină însoțită de o fumigație derutantă, în costume excentrice model hippy și punk, trăind o viață de orgii și de relații ambigue de o senzualitate tulbură. Stăpîna acestei lumi e Titania, o zeiță a plăcerii, într-un costum extravagant (Sebök Klara), în timp ce Oberon comandă peste toată această lume interlopă, ca un șef de mafie atotcunoscător și atotputernic (Csíky András, de o eleganță rafinată), ajutat de factotum-ul Puck, o fată în salopetă neagră, cu ochelari de școlăriță silitoare și dăruiată pînă la sclavie stăpînului (Spolárics Andrea, de o admirabilă mobilitate psiho-fizică, antrenată vocal și corporal în spiritul unei maxime expresivități). Motivul conflictului Oberon-Titania e un cogeamite tînăr indian (Pál Tibor, căruia caietul-program îi dedică o pagină, ca oricărui nou venit în trupa teatrului).

Legătura între cele două straturi ale lumii spectacolului se realizează prin celelalte personaje. Puck, cu mască, devine Philostrate, maestrul de ceremonii de la curtea magnatului Theseu. Cei patru tineri prinși în plasele încurcate ale iubirii, tineri ai zilelor noastre, lipsiți de orice urmă de romantism, sînt destul de bine individualizați, tribulațiile lor amoroase fiind în mod vizibil rodul intervențiilor lui Oberon prin zăpăcitul Puck, intervenții ce aduc a manipulare, prin mijlocirea unui drog produs de Puck. Mai greu e de explicat, pe o cale lipsită de miraculosul feeriei, transformarea lui Bottom în măgar, dar dacă ne gîndim la patima erotică și la viața tulbură a Titaniei și, mai ales, la puterea visului

de a fi trăit aieva, totul devine plauzibil. Trezindu-se, ea repetă cu dezgust și rușine gesturi comise în starea de vis, un adevărat coșmar de altfel, de un erotism exacerbat, frizînd pe alocuri obscenitatea. Visul constituie punctul central al spectacolului, un vis de dragoste și patimă ce atinge momente paroxistice sub influența malefică a lui Oberon, autor moral și al confuziei ce se naște în relațiile dintre cei patru tineri și al limpezirii lor finale. Pînă la limpezire, însă, tinerii trăiesc momente de intens dramatism, relațiile dintre ei devin violente, băieții încercîndu-se de-a binelea, ca-n filme, și antrenînd în bătaie și fetele. Bătaia lor nu e lipsită și de o ușoară notă parodică.

Spectacolul este jucat la o înaltă tensiune, excepție făcînd unele pasaje mai relaxate în partea a doua, care trenează ușor. Aici se desfășoară și reprezentația meșterilor artiști amatori cu "Piram și Thisbe" o veselă parodie a teatrului de amatori, dar și a stilului

teatral-bombastic în reprezentarea tragediei. Se disting, aici, volubilități și neastîmpăratul Bottom (foarte bun Nagy Dezső, care și-a păstrat umorul și în scena de dragoste a "măgarului" cu Titania), travestiul nostim al lui Bács Miklós (Thisbe), grupul producînd umor și destindere în desfășurarea violent-tensionată a spectacolului, construit de Tompa Gábor cu vigoare, cu claritate, cu simț al proporțiilor și al coerenței. Ilustrația muzicală dominată de ritmurile rock-ului subliniază corespondența cu lumea în care trăim. Și dacă, aproape de final, Puck dezvăluie sub iarbă verde o oglindă și o îndreaptă spre noi, e pentru a ne obliga să ne privim și să ne punem întrebarea: "încotro ne îndreptăm?" Dar dispozitivul scenic închide la loc zidul calcat al cetății industriale, îndepărtîndu-ne de lumea căreia i-am urmărit convulsiile. A fost un vis... un vis în stare de luciditate.

MARGARETA BĂRBUȚĂ

DRAMA FORMĂRII UNEI PERSONALITĂȚI

AMBIȚIOSUL de Márton László ●
TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ-NAPOCA ● Data premierei absolute: 17 decembrie 1992 ●
 Regia: Parászka Miklós ●
 Scenografia: T.Th. Ciupe ●
 Muzica: Demény Attila ●
 Distribuția: Bíró József (Báthory Zsigmond), Sata Árpád (Báthory Boldizsár), Senkálzky Endre (Gálffy János), Boér Ferenc (Carillo Alfonz), Csíky András (Simone Genga), Jancsó Miklós (Kovacsóczy Farkas), Hatházi András (Jósika István) László Gerö (Kendi Sándor), Kovács Zsuzsanna (Kendi Sára), Salat Lehel (Kendi Ferenc), Pál Tibor (Forró János), Dehel Gábor (Sennyey Pongrác), Nagy Dezső (Bocskai István), Bogdán István (Gesztli Ferenc), Katona Károly (Lázár István), Mester András (Benkner Márk), Bács Mikós (Ibrahim), Kozma Lajos (Süveg Albert), Ille Ferenc (Katona Mihály), Bíró Levente (Alessandro Cumuleo), Márton János (Öreg Székely), Rekita Rozália, Csák Zolt, András Lorand, Kantor Melinda, Keresztés Attila, Gábor László, Toth Tünde, Lázár Gabriela, Szabó Jenő (artiști în trupa lui Simone Genga), Borbáth Júlia (o doamnă la curte).

Evocare istorică de amploare a unor fapte și personaje din Transilvania sfîrșitului de secol XVI, piesa tînărului scriitor budapestan Márton

László **Ambițiosul** poate fi considerată în egală măsură drama formării unei personalități. Eroul său este Sigismund Bathory, în câteva rînduri principe al Transilvaniei, într-o perioadă de mari frămîntări politice pe acest pămînt românesc. Procesul său de maturizare se petrece sub presiunea unor realități de ordin intern și extern, față de care personajul, un tînăr de 21 de ani, este obligat să opfeze. Axul principal al conflictului îl constituie lupta pentru putere între Sigismund și vărul său Boldizsár, comandantul armatei, luptă cu o traiectorie sinuoasă, în care Sigismund cedează de cîteva ori, fie din slăbiciune, fie din rațiuni considerate superioare, luptă care se încheie cu victoria lipsită de bucurie a eroului nostru. Boldizsár este ucis de călău, chiar în clipa cînd Sigismund vena să-l elibereze din grupul de nobili complotiști pe care-i condamnase la moarte. În același timp, tînărul principe are a alege între cele două mari puteri imperiale ce se înfruntau atunci în această parte a Europei: imperiul otoman în continuă expansiune și imperiul austriac al Habsburgilor. Ambele imperii își trimit mereu emisari pentru a-l atrage pe principele Transilvaniei de partea unuia sau a altuia. Nobilii din jurul principelui au poziții diferite, cum diferite sînt și apartenențele lor religioase: între catolici și protestanți conflictul nu e numai de ordin religios, ci și politic, cei dintîi trăgînd spre austrieci, cei din urmă spre turci. Un rol important în influențarea lui Sigismund în direcția

PREMIERĂ ABSOLUTĂ